

Анонимизиран текст

Превод

C-625/21 — 1

Дело C-625/21

Преюдициално запитване

Дата на постъпване в Съда:

8 октомври 2021 г.

Запитваща юрисдикция:

Oberster Gerichtshof (Австрия)

Дата на акта за преюдициално запитване:

22 септември 2021 г.

Жалбоподател в ревизионното производство (ответник в първоинстанционното производство):

VB

Ответник в ревизионното производство (ищец в първоинстанционното производство):

GUPFINGER Einrichtungsstudio GmbH

[...]

По дело с ищец GUPFINGER Einrichtungsstudio GmbH, Шердинг, [...] срещу ответник VB, [...] [...] с предмет последно 5 271,33 EUR [...], въз основа на ревизионна жалба на ответника срещу решението от 12 февруари 2021 г. на Landesgericht Ried im Innkreis (Областен съд Рид им Инкрайс, Австрия), като въззивна инстанция, по дело 18 R 1/2lh-65, с което частично се изменя и частично се потвърждава решението от 27 ноември 2020 г. на Bezirksgericht Braunau am Inn (Първоинстанционен съд Браунау ам Ин, Австрия) по дело 2 C 128/18t-57, [...] Oberster Gerichtshof (Върховен съд, Австрия)

определи:

A. Отправя до Съда на Европейския съюз следните преюдициални въпроси:

1. Трябва ли член 6, параграф 1 и член 7, параграф 1 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (наричана по-нататък „Директива 93/13“) да се тълкуват в смисъл, че при разглеждането на свързан с договор иск за обезщетение за вреди, предявен от търговец срещу потребител, на основание неправомерен отказ от договора от страна на потребителя, прилагането на диспозитивни национални норми е изключено, ако общите условия (наричани по-нататък „AGB“) на търговеца съдържат неравноправна клауза, която наред с диспозитивните национални разпоредби дава на търговеца право на избор да предяви иск за обезщетение за вреди с фиксиран размер срещу потребител, който нарушава договора?

При утвърдителен отговор на първия въпрос:

2. Изключено ли е подобно прилагане на диспозитивните национални норми и когато искът за обезщетение за вреди, предявен от търговеца срещу потребителя, не се основава на клаузата?

При утвърдителен отговор на първи и втори въпрос:

3. В случай на клауза, която съдържа няколко правила (напр. алтернативни санкции при неправомерен отказ от договора), допускат ли посочените разпоредби на правото на Съюза онези части от клаузата, които при всички положения не противоречат на диспозитивните национални норми и не следва да се квалифицират като неравноправни, да се запазят в договорното правоотношение?

[...] [спиране на производството]

Мотиви:

1 I. Фактите

- 2 Ищецът управлява в Шердинг (Австрия) студио за обзавеждане и, наред с останалото, предлага оборудвани кухни за продажба.
- 3 Ответникът е пенсионер и на 12 ноември 2017 г. по време на строително изложение в Рид им Инкрайс (Австрия) закупува от щанда на ищеца оборудвана кухня на цена от 10 924,70 EUR. Договорът се основава на общите условия (AGB) на ищеца, чиято точка V гласи следното (курсивът е в оригинала):

V. Отказ от договора

В случай на забава на приемането (точка VII.) или други съществени основания, по-специално неплатежоспособност на клиента или отказ за обявяване на неплатежоспособност поради липса на имущество, както и в случай на забава на

плащането от страна на клиента, имаме право да се откажем от договора, доколкото същият все още не е изцяло изпълнен от двете страни. В случай на отказ при вина на клиента имаме право на избор между **обезщетение с фиксиран размер на 25 % от брутната сума по фактура или обезщетение за действително претърпените вреди.**

В случай на забава на плащането от страна на клиента сме освободени от всички по-нататъшни задължения за извършване на услуги и доставки и имаме право да задържим изпълнението на оставащи доставки и услуги и да изискаме **авансови плащания, респ. гаранции** или след определянето на разумен гратисен период да се откажем от договора.

Ако клиентът, без да има право на това, се откаже от договора и поиска развалянето му, имаме право да изберем дали да настояваме за изпълнението на договора или да се съгласим с развалянето на договора; в последния случай клиентът е длъжен, по наш избор, да **плати обезщетение с фиксиран размер на 20 % от брутната сума по фактура или обезщетение за действително претърпените вреди.** Доколкото дейностите по проектиране не се заплащат отделно, в случай на отказ от договора от страна на продавача ние ще предявим авторските си права върху цялата съответна проектна документация.

- 4 На 28 ноември 2017 г. ответникът се отказва от договора за продажба, тъй като не успява да закупи къщата, за която е предназначена кухнята.
- 5 В случай на изпълнение на договора за продажба ищецът би реализирал печалба в общ размер на 5 270,60 EUR.
- 6 **II. Производството до момента**
- 7 С подадения си на 14 май 2018 г. иск ищецът иска от ответника да му заплати като обезщетение по договора покупната цена, намалена с това, което е спестил в резултат на отпадането на ангажимента. Поради отказа от договора за продажба било дължимо вземане, чийто размер ищецът в крайна сметка определил на 5 270,60 EUR. В хода на производството ищецът основава иска си не на AGB, а на диспозитивните разпоредби на (австрийското) гражданско право.
- 8 В началото на производството ответникът все още е на мнение, че поради обоснования отказ не дължи обезщетение. В производството пред третата инстанция обаче вече не се спори, че ответникът неправилно се е отказал от договора за продажба.

- 9 Ответникът в крайна сметка възразява, че AGB са част от договора за продажба. Клауза V (трета алинея) давала право на търговеца на избор в случай на неправомерен отказ на потребителя да изиска от последния или обезщетение с фиксиран размер на 20 % от brutната сума по фактура или обезщетение за действително претърпените вреди. Доколкото тази клауза била неравноправна и в ущърб на ответника като потребител, ищецът имал право на не повече от 20 % от действителната покупна цена.
- 10 Първоинстанционният съд присъжда на ищеца 20 % от brutната продажна цена (2 184,94 EUR) и отхвърля искането над този размер. Като се позовава на решение 3 Ob 237/16у на Oberster Gerichtshof първоинстанционният съд квалифицира клауза V, трета алинея като изключително неблагоприятна за потребителя поради неразумния размер на таксата за разваляне. В случай че тази разпоредба бъде изцяло премахната от договора за продажба обаче ищецът (поради диспозитивните норми) би трябвало да получи обезщетение в размер на 5 270,60 EUR като вреди от неизпълнението. В този случай премахването на неравноправната клауза би имала „наказателен“ ефект върху потребителя. Все пак клаузата му внушава, че в случай на отказ от договора ще бъде платена не повече от 20 % от brutната продажна цена като обезщетение за вреди. При всички положения потребителят не е очаквал, че в случай на отказ от договора без каквато и да е насрещна престация от продавача „действително претърпените вреди“ ще са близо половината от договорената цена. Поради това вредите от неизпълнението, за които следвало да се обезщети ищецът, трябвало да се ограничат до 20 % от brutната продажна цена.
- 11 Въззивната инстанция изменя решението, като уважава иска [...]. Недействителността на клауза в AGB, която не се отнася до някое от взаимните основни задължения, не може да доведе до недействителност на договора. Съгласно практиката на Съда от член 6, параграф 1 от Директива 93/13 следва, че националните съдилища са длъжни само да не прилагат неравноправните договорни клаузи, така че те да нямат задължителна сила за потребителя, но не са овластени да изменят съдържанието им. Всъщност договорът по принцип трябва да продължи да действа без друго изменение освен произтичащото от премахването на неравноправните клаузи, доколкото съгласно нормите на вътрешното право съществува правна възможност така да се запази договорът. Член 6, параграф 1 от Директива 93/13 не допуска националният съд съгласно принципите на правото на договорите да премахне неравноправна клауза, като я замести с диспозитивна разпоредба от националното право. Напротив, замяната на неравноправна клауза с такава разпоредба, доколкото постигнатият с нея резултат е възможността договорът да се изпълни въпреки премахването на недействителната клауза и да продължи да действа между страните, е напълно оправдана с оглед целта на Директива 93/13. Съгласно практиката на Съда член 6, параграф 1 от Директива 93/13 няма за цел да обяви недействителността на всички договори, съдържащи неравноправни клаузи. Клауза за отказ, която предвижда обезщетение за действително

претърпените поради отказа вреди и следователно възпроизвежда диспозитивното законодателство, не противоречи на добрите нрави. „Ограничаване на вредите от неизпълнение“ до 20 % от брутната продажна цена не е в съответствие с практиката на Съда, съгласно която от текста на член 6, параграф 1 от Директива 93/13 следва, че националните съдилища са длъжни само да не прилагат неравнопавна договорна разпоредба, но не са овластени да изменят съдържанието ѝ. В случая няма пречка да се прибегне до диспозитивните норми. Ищецът има право на пропуснати печалби поради неправомерния отказ от договора от страна на ответника.

- 12 Впоследствие въззивният съд допуска ревизионно обжалване по въпроса дали търговецът може да избегне изместването на диспозитивните норми по смисъла на по-скорошната съдебна практика на Съда (решение от 27 януари 2021 г., Dexia (C-229/19 и C-289/19, EU:C:2021:68), като се въздържа да се позовава срещу потребителя на недействителна клауза.
- 13 Oberster Gerichtshof трябва да се произнесе по подадената срещу решението на въззивната инстанция ревизионна жалба.
- 14 В това отношение по смисъла, вложен от предходните инстанции (и като е безспорно между страните), трябва да се изхожда от досегашната практика на Oberster Gerichtshof (3 Ob 237/16y; RIS-Justiz RS0016914 [T63]), съгласно която определянето на фиксиран размер на таксата за разваляне от 20 % следва да се квалифицира поради неразумния размер на таксата за разваляне като изключително неблагоприятно по смисъла на член 879, параграф 3 от ABGB (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch — Общ граждански кодекс) (следователно и неравнопавно по смисъла на член 6, параграф 1 от Директива 93/13).
- 15 В подадената срещу решението на въззивния съд ревизионна жалба ответникът се аргументира, като посочва, че съгласно практиката на Съда в случай на премахване на неравнопавна клауза не може да се прилага диспозитивна разпоредба във вреда на потребителя. Недействителността на клаузата трябвало да се установи служебно. Диспозитивната норма не било приложимо и когато търговецът не се позовава изрично на клауза от общите условия.
- 16 В писмения си отговор ищецът се позовава на предвидения в закона иск за обезщетение за вреди съгласно член 921 от Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (Общ граждански кодекс, наричан по-нататък „ABGB“). Клауза, която дава възможност на търговеца да предяви този уреден в закона иск за обезщетение за вреди, в никакъв случай не представлявала злоупотреба в този обхват. Освен това би следвало да се отбележи изпразването от съдържание на диспозитивните разпоредби под прикритието на защитата на потребителите.
- 17 Цитираната разпоредба гласи:

Член 921 от ABGB

Отказът от договори не засяга правото на обезщетение за възникналите в резултат от виновното неизпълнение вреди. Вече полученото възнаграждение трябва да се върне или обезщети така, че никоя от страните да не извлече изгода от вредата.

- 18 Това правило дава право на кредитора след отказа да предяви срещу партньора си по договора, който е действал виновно, иск за обезщетение за вреди, основан на интереса от изпълнението. Длъжникът дължи обезщетение за всички вреди, които кредиторът е претърпял поради виновното неизпълнение.
- 19 В приложение на тази разпоредба (и във връзка с други правила на австрийското право в областта на обезщетяването) обжалваното решение, с което на ищеца се присъждат вреди за неизпълнение, при всички положения следва да се потвърди, ако се пренебрегне съществуването на неравноправната клауза.

20 Ш. Преюдициални въпроси

21 По първия въпрос:

22 Съдът счита за възможно заместването на клауза с диспозитивна разпоредба, ако договорът вече не може да се изпълни след премахването на неравноправна клауза (решение от 30 април 2014 г., *Kásler и Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, т. 85).

23 Освен това например в решението от 21 януари 2015 г., *Unicaja Banco SA und Caixabank SA* (C-482/13, C-484/13, C-485/13 и C-487/13, EU:C:2015:21) се уточнява, че в правото за защита на потребителите запълването на възникналата с премахването на неравноправна клауза договорна празнота чрез прибегване до диспозитивна разпоредба е допустимо, ако премахването на неравноправната клауза би имало неблагоприятен ефект върху правното положение на потребителя.

24 В решението си от 27 януари 2021 г., *Dexia* (C-229/19 и C-289/19, EU:C:2021:68) Съдът в крайна сметка тълкува разпоредбите на Директива 93/13 в смисъл, че търговец, който в качеството си на продавач е наложил на потребител клауза, обявена за неравноправна, и следователно за недействителна от националния съд, когато договорът може да се изпълнява и без тази клауза, не може да претендира законоустановеното обезщетение, предвидено в диспозитивна разпоредба от националното право, която щеше да бъде приложима при липсата на посочената клауза (т. 67). Съдът обосновава правното си становище с това, че правомощието на националните съдилища да променят съдържанието на неравноправна клауза, съдържаща се в такъв договор може да засегне постигането на

дългосрочната цел, предвидена в член 7 от Директива 93/13. Това правомощие би способствало за премахването на „възпиращия ефект“ (вж. решение от 30 април 2014 г., *Kásler и Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, т. 79), упражняван върху продавачите и доставчиците чрез самото неприлагане на тези клаузи спрямо потребителя, тъй като продавачите и доставчиците биха останали изкушени да използват посочените клаузи, ако знаят, че дори и последните да бъдат обявени за недействителни, договорът все пак ще може да бъде допълнен в нужната степен от националния съд, така че да се гарантират интересите на тези продавачи или доставчици (*Dexia*, т. 64).

25 От цитираната съдебна практика за конкретния случай би могло да се заключи, че не може да се прибегне до диспозитивните разпоредби поради самото съществуване на неравноправна, а оттам и на неприложима клауза. Подобен резултат, който освобождава потребител, нарушаващ договор, от плащането на обезщетение за причинените от виновното му поведение вреди, обаче диаметрално противоречи на систематиката и ценностите на гражданското право, което се характеризира със справедливо компенсиране на различните интереси на страните по договора. Съдът също признава, че с диспозитивните разпоредби националният законодател иска да установи равновесие между интересите на страните по договорите (решение от 3 октомври 2019 г., *Dziubak* (C-260/18, EU:C:2019:819, т. 60). Поради това в настоящото дело Съдът е приканен да изясни този въпрос.

26 По втория въпрос:

27 За разлика от положението, на което се основава решението по дело *Dexia* (вж. т. 64 „продавачите и доставчиците биха останали изкушени да използват посочените клаузи“), разглежданото в случая положение, се характеризира с това, че клаузата не е релевантна за разглеждането на иска, предмет на делото, тъй като предявеният иск за обезщетение може да бъде основан само на диспозитивни разпоредби. Освен това ищецът основава иска си на диспозитивна норма, а не на неравноправната клауза. Следователно в производството срещу ответника ищецът не „използва“ клаузата по смисъла на точка 65 от решение *Dexia*, за да основе иска си на нея. Ето защо в конкретния случай запитващата юрисдикция не счита прилагането на националните диспозитивни разпоредби за изключено, независимо от обстоятелството, че определянето на обезщетение с фиксиран размер от 20 % следва да се квалифицира като неравноправно.

28 Това не противоречи и на изискването за служебно установяване на недействителността на клаузи, когато Съдът разполага с необходимата за целта правна и фактическа информация (решение от 21 декември 2016 г., *Gutiérrez Naranjo*, C-154/15, EU:C:2016:980, т. 58 и сл.). Запитващата юрисдикция счита, че това изискване се отнася само от онези клаузи, които са релевантни за преценката на иска, предмет на производството. Следователно служебното установяване на недействителността трябва да е

възможно само ако клаузата е пряко релевантна за разглеждането на иска, предмет на производството [...]. Изясняване от Съда изглежда необходимо и в случая.

29 По третия въпрос:

30 Съгласно практиката на Съда националният съд не може да допълни договора, като измени съдържанието на клауза, чиято недействителност е установил в договор, сключен между продавач или доставчик и потребител (решения от 14 юни 2012 г., *Banco Español de Crédito*, С-618/10, ЕУ:С:2012:349, т. 69 и сл.; от 3 март 2020 г., *Gómez del Moral Guasch*, С-125/18, ЕУ:С:2020:138, т. 59 и цитираната съдебна практика; от 27 януари 2021 г., *Dexia*, С-229/19 и С-289/19, ЕУ:С:2021:68, т. 63). Oberster Gerichtshof също потвърждава (дори в индивидуалния процес) тази т.нар. „забрана на запазващото действителността редуциране“ (RS0128735; RS0122168; RS0038205 [T20]).

31 В това отношение обаче следва да се изясни дали посоченото се отнася и до части от клаузи. В конкретния случай търговецът разполага с избор между уредените в клауза V, трета алинея санкции. Освен иска за обезщетение с висок фиксиран размер, който следва да се квалифицира като неравноправен, запитващата юрисдикция счита, че възможното като алтернатива прибягване до действително претърпените вреди не буди съмнения, още повече че това е в съответствие с диспозитивните норми. Необходимо е Съдът да изясни дали Директива 93/13 допуска в такъв случай да не се приема цялостната недействителност на клаузата.

32 [...]

33 [...] [процесуалноправни съображения, спиране на производството]

[...]

22 септември 2021 г.

[...]